

Asia: VN/14999/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Verohallinto esittää lausuntonaan seuraavaa

Verohallinto kannattaa nykytilaan muutosta. Korkeimman oikeuden itsekriminointisuoja koskevan ennakkoratkaisun (KKO:2024:39) vuoksi itsekriminointisuoja toteutuu nykytilassa ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevilla tapauksilla veropetosten rankaisemattomuutena salakuljetustapauksissa. Nykytilanne on kuvattu hallituksen esitysluonnoksessa perusteellisesti. Verohallinnon näkemyksen mukaan ensiarvoisen tärkeää lakimuutosehdotuksessa on, että laittomaan maahantuontiin, laittomien tuotteiden levitykseen ja rikoksesta saatavaan hyötyyn pystyttäisiin puuttumaan samassa laajuudessa kuin aikaisemmin, mutta epäillyn henkilön itsekriminointisuoja loukkaamatta.

Salakuljetetun, rikoshyödyn saamiseksi maahan tuodun tuotteen verottaminen voi vaikuttaa ristiriitaiselta, koska yleensä rikoksen – muun kuin verorikoksen - taloudellinen seuraamus on rikoshyödyn menettämisseuraamus eikä veroseuraamus. Hallituksen esitysluonnoksessa on kuvattu selkeästi, miksi tupakkaveron suorittamisvelvollisuutta erityisesti nuuskasta on lainsäädännössä nimenomaisesti pidetty laittoman maahantuonnin välttämättömänä seurauksena. Nuuska käytännössä kilpailee korkeasti tupakkaverotettujen tuotteiden kanssa: juuri tupakkaveron välttäminen tuottaa laittomaan maahantuontiin ja tuotteiden kaupalliseen levittämiseen osallisille laitonta taloudellista hyötyä. Salakuljetuksen rangaistavuuden suojeleobjektina varsinkin nuuskan osalta on lisäksi yleinen tuoteturvallisuus ja kansanterveys. Verohallinnon käsityksen mukaan tämän terveyteen liittyvän suojeleobjektin vuoksi kiellettyjen tuotteiden maahantuonti olisi rangaistavaa, vaikka kielletyistä tuotteista annettaisiin tupakkaveroilmoitukset ja verot maksettaisiin eikä veron välttämistä tapahtuisi.

Valmisteverotuslakiin ehdotetaan säännöstä valmisteveroilmoituksella annetun tiedon hyödyntämiskiellosta muun rikoksen, käytännössä maahantuontiin liittyvän rikoksen (rikoslaki 46 luku) esitutkinnassa, syyttämisessä ja tuomitsemisessa. Kiellettyjä tuotteita maahan tuova tai maahan tuonut henkilö tai kuka tahansa salakuljetukseen tai laittomaan tuontitavaraan ryhtymiseen osallinen henkilö ei joutuisi myötävaikuttamaan oman syyllisyytensä selvittämiseen antaessaan siirtomenettelyä varten ennakkoilmoituksen ennen kuljetuksen alkamista ja / tai antaessaan tupakkatuotteista veroilmoituksen maahantuonnin toteuduttua. Koska ilmoituksia ei olisi syytä jättää antamatta, veroilmoituksen laiminlyönti olisi lainvastainen ja rangaistava teko rikoslain 29 luvun 1 – 3 §:issä säädettyllä tavalla.

Hallituksen esitysluonnoksessa on todettu, että hyödyntämiskieltosäännökset erityislainsäädännössä ovat harvinaisia. Valmiita malleja tähän säännösvalmisteluun ei juuri ole ollut käytettävissä, ei myöskään nykyisten hyödyntämiskieltosäännösten vaikutusten arviointia. Hyödyntämiskiello voi olla tehokas lainsäädäntöratkaisu itsekriminointisuojaan kahdesta syystä. Hyödyntämiskiellolla turvataan ensisijaisesti henkilön oikeutta olla myötävaikuttamatta oman syyllisyytensä selvittämiseen teosta, joka ei liity kyseessä olevaan menettelyyn vaan johonkin muuhun rikokseen. Hyödyntämiskiellolla turvataan myös viranomaisen välttämätöntä tiedonsaantia. Hallintomenettelyssä säädettyllä hyödyntämiskieltosäännöksellä voidaan estää tilanne, jossa viranomainen ei voi saada välttämättömiä tietoja, koska sääntelemättömässä tilanteessa selvitysvelvollinen henkilö ei voisi sulkea pois mahdollisuutta joutua syytteen vaaraan kyseiseen menettelyyn liittymättömästä rikoslakirikoksesta. Ehdotetun säännöksen tarkoittamissa tilanteissa Verohallinnolla ei ole riskiä menettää oma-aloitteisesti ja oikea-aikaisesti annettuja veroilmoitustietoja laittomasti maahan tuodun nuuskan tupakkaverosta, koska veroilmoitustietoja ei koskaan ole saatukaan. Myös ehdotuksen perusteluissa on arvioitu, että tupakkaveroilmoituksia tuskin tultaisiin antamaan ehdotetun säännöksen voimassaollessakaan.

Verohallinto katsoo, ettei hallituksen esitysluonnoksessa esitetyn hyödyntämiskieltosäätelyn käytännön toteutus verovalvonnassa ole kuitenkaan ongelmaton. Hyödyntämiskiellon tulisi olla riittävän yksiselitteinen ja täsmällinen: mitä tietoa kiello koskee, missä tilanteessa annettua tietoa kiello koskee, kenen vastuulla on hyödyntämiskiellon toteutuminen ja missä menettelyssä tietoa saa hyödyntää. Tulisi välttää tilannetta, jossa säännöksen soveltaminen laajenee ennakoimattomalla tavalla tilanteisiin, joihin sitä ei ole tarkoitettu. Verohallinnon näkemyksen mukaan ehdotetussa säännöksessä on soveltamisalan tulkinnanvarainen laajentumisen riski.

Ehdotetun säännöksen soveltamisala olisi korkeimman oikeuden ennakkoratkaisun KKO:2024:39 tilannetta laajempi, koska valmisteverotus koskee useita erilaisia tuotteita ja valmisteveroja (soveltamisalasta ks. valmisteverotuslaki 1 §). Hyödyntämiskiello voisi tulla sovellettavaksi myös muussa rikosprosessissa kuin maahantuontiin liittyvää rikosta selvitetessä. Lisäksi Verohallinnon näkemyksen mukaan ehdotettu säännöksen sanamuoto poikkeaa säännöksen perusteluista. Säännöksen sanamuodon mukaan veroilmoituksella annettua tietoa ei saisi käyttää ”muussa kuin valmisteverotusta” koskevassa rikosasiassa, mikä tarkoittaisi, että hyödyntämiskiello estäisi valmisteverotusta koskevassa ilmoituksessa annetun tiedon hyödyntämisen myös muita veroja koskevassa rikosasiassa. Muutosehdotuksen perusteluissa kuitenkin todetaan, että hyödyntämiskiello koskee ”muuta kuin verotukseen liittyvää” rikosta, mikä tarkoittaisi, että tietoa

voitaisiin hyödyntää esimerkiksi arvonlisäverotusta koskevassa rikosasiassa. Verohallinnon näkemyksen mukaan jompaakumpaa – joko säännöstä tai perustelua – tulisi tarkentaa, riippuen siitä, kuinka laajasta hyödyntämiskiellostä on ollut tarkoitus säätää. Verohallinto kannattaa perusteluja vastaavaa sääntelyä eli hyödyntämiskiellon tulisi koskea vain muiden kuin verotukseen liittyvien rikosten esitutkintaa, syyttämistä ja tuomitsemista.

Jotta hyödyntämiskielto ei estäisi valmisteverotusta varten annettujen ilmoitusten käyttämistä myös muiden verojen välttämistä koskevissa rikosasioissa, Verohallinto ehdottaa seuraavaa muutosta ehdotettuun pykälään:

Verovelvollisen antamasta valmisteverotusta koskevasta ilmoituksesta saatua tietoa ei saa hyödyntää verovelvollisen muun rikoksen kuin rikoslain 29 luvun 1 – 3 §:ssä rangaistavaksi säädetyn veropetoksen tutkimisessa, syytteeseen panossa ja tuomitsemisessa.

Lisäksi Verohallinto esittää, että säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa tuotaisiin esille sen mahdollistavan valmisteverotukseen annettujen ilmoitusten hyödyntämisen Verohallinnon kaikessa verovalvonnassa ja kaikkien verolajien veropetosten rikosilmoitusharkinnassa. Selvyyden vuoksi yksityiskohtaisissa perusteluissa voisi tuoda esille, että pykälän sanamuoto tarkoittaa nimenomaan valmisteverotuksen ilmoituksissa annettuja tietoja eikä koske muita asiakkaan Verohallinnolle antamia tietoja kuten esimerkiksi vastauksia Verohallinnon selvityspyyntöihin. Perusteluissa voisi myös tuoda esille, että hyödyntämiskielto ei vaikuttaisi nykyiseen tietojenvaihtokäytäntöön Verohallinnon ja Tullin välillä. Tulli vastaisi esitutkintaviranomaisena säännöksen tarkoittamien tietojen hyödyntämiskiellostä muun rikoksen kuin verotusta (tai valmisteverotusta) koskevan rikoksen tutkinnassa.

Verohallinnon käsityksen mukaan ehdotetun säännöksen sanamuoto on riittävän yksiselitteinen ja säännöksen sanamuodon mukaan on selvää, että hyödyntämiskielto koskee ilmoituksesta saatua tietoa eli oma-aloitteisesti annetun valmisteverotusta koskevan ilmoituksen sisältämää tietoa, ei veroviranomaisen muulla tavalla saamaa tai hankkimaa tietoa. Selvää on myös, että hyödyntämiskielto koskisi vain esitutkintaviranomaista, syyttäjää ja tuomioistuinta. Valmisteverotusta koskevasta ilmoituksesta saadun tiedon hyödyntäminen ei olisi kiellettyä verovalvonnassa ja verotusmenettelyssä.

Verohallinnon näkemyksen mukaan esitetyn säännöksen tavoite on ratkaista vain itsekriminointisuojakysymys ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevien tapausten verorikos – muu kuin verorikos -tyyppisissä tapauksissa. Muilta osin itsekriminointisuojakysymys jäisi ratkaistavaksi yleisten periaatteiden mukaisesti.

Saarnivainio Päivi

Verohallinto - Pääjohtajan estyneenä ollessa ylijohtaja Saku Airosmaa,
esittelijänä ylitarkastaja Päivi Saarnivainio